

NICOPOLE

1396—1877—1902

CUVÎNTARE

ROSTITĂ ÎN ACADEMIA ROMÂNĂ

DE

CAROL I

REGELE ROMÂNIEI

ȘEDIȚA DE LA 21 MARTIE 1904



A. 66.262/968

BUCURESCI

INST. DE ARTE GRAFICE „CAROL GÖBL” S-sor ION ST. RASIDESCU

16, STRADA DÔMNEI, 16

1904

11220



M. S. REGELE CAROL I

In Dumineca Floriilor, la 21 Martie 1904, Maiestatea Sa Regele, însoțit de Alteța Sa Regală Principele Moștenitor, a presidat ședința solemnă a Academiei Române.

*Președintele Academiei, Petru S. Aurelian, a primit pe Maiestatea Sa cu o cuvîntare călduroasă, în care, după ce amintiă că Maiestatea Sa a redat țării și armatei renumele ei străbun de pe câmpul de bătălie și a transformat cu desăvârșire Statul Român, prin reforme politice, economice și sociale țără sgu-
duiri și în liniște, Îi mulțumiă pentru marele îndemn ce a dat tot-deauna Academiei Române prin Înalta Sa bunăvoință și prin propria Sa colaborare la munca pentru cultura națională și luminarea neamului.*

N I C O P O L E

1396—1877—1902

Cuvîntarea caldă cu care sunt întâmpinat din partea Academiei, găsesce un viu răsunset în inima mea și mulțumesc pentru sentimentele de dragoste și de credință ce mi se aduc astăzi, ca în tot-deauna.

Nu pot arăta mai vedit necurmatul meu interes pentru activitatea Academiei, decât aducându-î lucrări și documente de un interes istoric pentru Țară, și luând ast-fel o parte óre-care la munca ei folositoare.

Măgulitoarea primire ce Academia a făcut comunicărilor mele anterioare mă îndeamnă a nădăjdui că și de astă-dată va ascultă cu interes ochirea ce doresc a aruncă asupra două epoci,—una foarte

depărtată, în care un strămoș al meu se află în luptă sub stindardele creștinătății alături de un mare Domn român,—alta recentă, care poate fi privită ca o încoronare a celei dintâi.

Aceste evenimente s'au desfășurat în jurul vechei cetăți Nicopole, care prezintă ast-fel pentru mine un îndoit interes, căci sub zidurile sale s'au strâns acele legături de prietenie între regele Sigismund al Ungariei și Comitele Frederic VI de Zollern, care a întemeiat mărirea Casei mele, și tot acolo, după cinci secole aproape, urmașii lui Mircea, răsbunând pe strămoșii lor, au început lupta de desrobire care a întemeiat Regatul Român.

Mircea-cel-Bătrân — cu drept cuvânt numit și cel Mare — este în acest trecut depărtat figura cea mai impunătoare a neamului românesc: faima faptelor sale glorioase, străbătând peste hotare, deșteaptă pentru întâia oară interesul lumii apusene asupra Țării. Alături de cele mai falnice armate străine și ca vrednic

aliat, el face să strălucească vitejia ostaşului român pe câmpiile de la Rovine și Nicopole; iar, lucru de neuitat, el stabilește de atunci dreptul nostru asupra Dobrogei, realipită prin războiul pentru neatârnare și acum de-apururea nedespărțită de trupul României.

*

Sigismund, fiul împăratului Carol IV al Germaniei, dobândește prin moștenire în anul 1378 marchisatul de Brandenburg, iar prin căsătoria sa cu Maria, fiica Regelui Ludovic-cel-Mare al Poloniei și Ungariei, primesce în anul 1387 tronul Ungariei drept zestre.

Cu câți-vă ani mai înainte împăratul Carol dăduse în căsătorie pe fiică-sa Margareta Comitelui Ioan de Zollern, fratele mai mare al Comitelui Frederic VI de Zollern, despre care va fi vorba mai la urmă.

Situația lui Sigismund în Ungaria eră foarte greă; ferberile interioare, duș-

mănia aristocrației maghiare în contra lui, și mai ales primejdia groaznică ce amenința regatul său prin apropierea Turcilor, cari cucerise deja toate cetățile de pe malul drept al Dunării, îl siliră a-și căuta în afară aliați și bani. Mai întâi el vinde marchisatul de Brandenburg vărului său Jodocus, margrav al Moraviei, pe 20.000 galbeni. Apoi spre a câștiga timp, trimite Sultanului Baiazid o solie cu scop de a-l îmblânzi. Precum se scie, solia lui Sigismund fu primită cu cuvinte trufașe, cari nu lăsau nici o îndoială despre gândurile lui Baiazid.

Vedând că războiul nu poate fi înlăturat, Sigismund alcătui de îndată o mare misiune, cu arhiepiscopul de la Strigon (Gran) în frunte. Ea avea însărcinarea de a îndemna creștinătatea la un războiu de mântuire în contra necredincioșilor.

Această misiune porni la regele Carol VI al Franței, la Ducele Filip al Burgundiei, la Veneția, la ducii și principii

germani, în fine la Papa Bonifaciu IX, spre a-l ruga să proclame o nouă cruciată.

Pericolul de care creștinătatea eră amenințată înflăcără popoarele apusene și deșteptă, în Franța și Burgundia mai ales, un adevărat fanatism. Ducii, principii și comiții se ridicară spre a luptă alătura cu Ungurii.

Dându-și seamă că Turcii nu vor întârziă a deschide vrășmășiile, Regele Sigismund se duce, la începutul anului 1395, în Transilvania spre a se pregăti pentru o campanie de primăvară. El poftesce la o întrunire la Brașov pe Mircea, care se grăbesce a lua înțelegere cu Regele Ungariei și încheie un tractat, prin care se hotăresce ca ori-când Sigismund va conduce în persoană armatele sale în contra Turcilor, el, Mircea, se îndatoresce a veni și dînsul cu toată puterea sa armată; iar când armatele vor fi comandate de un alt șef, atunci Mircea va trimite numai trupele sale bine înzestrate cu toate cele

de trebuință. În ambele cazuri se asigură armatei unguresi libera trecere prin Țara-Românească, care va îngriji de traiul și transporturile ei, sub condiția ca totul să fie plătit. Mircea Vodă deveni astfel aliatul regelui Ungariei și-i asigură un sprijin prețios pentru lupta ce se pregătiă.

Partea a doua a acestui tractat aminteste nevrând tractatul încheiat între Rusia și România în ajunul războiului de la 1877. Deși acest din urmă nu stipulă o alianță, totuși faptul că trupele ambelor state au purtat lupta împreună îi dă o însemnătate mult mai mare decât cuprinsul său.

În luna Maiu Sigismund pornesce cu armata sa, intră în Țara-Românească prin trecătorile de la Bran pe la Câmpulung și, apucând spre apus, urmează drumul dealungul Oltului spre Dunăre, împreună cu Mircea și ostașii săi. Turcii se aflau la Nicopole, însă țineau totodată și întăririle de pe țărmul stâng

al Dunării, în localitatea numită Nicopolea mică.

Aflând despre apropierea armatelor creștine, Turcii le eșiră înainte; fură însă respinși și siliți a se retrage repede la gura Oltului în pozițiile lor întărite cu ziduri. Urmăriți de aproape de ostașii lui Sigismund și ai lui Mircea, Turcii sunt cu desăvârșire înfrânți și trec în grabă Dunărea spre Nicopole.

Pe când armatele creștine se pregăteau a trece și ele fluviul, Sigismund primî scirea despre moartea, la Oradea-mare, a soției sale, a reginei Maria, și temându-se de o mișcare în Ungaria, în favoarea Edvigei, soția regelui Vladislav al Poloniei și sora reginei Maria, încetă de-odată campania cu gândul de a o reîncepe mai târziu, când îi vor sosi ajutoare mai însemnate din apus. Cu grabă dar apucă drumul înapoi spre Ungaria, unde găsi într'adevăr o mare fierbere în contra lui.

Mircea, adânc mâhnit de această neașteptată încetare a campaniei, care-l

expunea singur la răsbunarea Turcilor, fu nevoit a luă o atitudine ostilă față de Sigismund și a-i împedecă retragearea la trecătoare.

Anul 1396 începe sub nisce împrejurări, cari prevestiau întâmplări serioase.

Bizanțitul erà împresurat și tare amenințat de cetele Sultanului Baiazid, Situația împăratului Manoil II erà critică. El adresă, ca și Sigismund, o chemare desperată Curților creștine spre a trimitte ajutoare grabnice. Acest apel găsi un răsnet puternic; însă depărtarea cea mare, dificultatea comunicațiilor și greutăți de tot felul întârziară sosirea sprijinului. Totuși la începutul lui Aprilie trupele Franței și Burgundiei întrunite la Dijon se pun în mișcare. Mii de cavaleri armați, tot atâția feciori și 6.000 simbriași călări și pedestri se aflau sub comanda celor mai ilustre căpetenii, ca tînărul Comite de Nevers, Ioan-fără-frică, fiul Ducelui de Burgundia, Comitele d'Eu, mareșalul de Boucicaut, un vechiu luptător de la

Kosova, și alți mulți, purtând numele cele mai strălucite din nobilimea franceză.

La Ratisbona ei se întâlnește cu trupele germane, conduse de Ruprecht, palatinul Rinului, și de Frederic VI, Comitele de Zollern, burgravul Nurembergului, și urmară drumul spre Buda, unde sosiră la începutul lui Iulie, împreună cu alte contingente din Anglia, Italia, Bohemia și Stiria. În același timp Franța și Veneția trimeteau vasele lor în Marea Neagră, spre a urmă, la gurile Dunării, sorții războiului.

Preocupările deșteptate de această cruciată amuțiră certele dintre statele apusene și lăsară loc numai spiritului de jertfă ce impunea scăparea creștinătății, ca și cum ar fi fost atunci un fel de presimțire că acești năvălitori vor pute vre-odată să doboare crucea de pe turnurile Sfintei Sofii și să amenințe chiar capitala Austriei.

Sigismund contopesce trupele sale din Ungaria, Croația și Bosnia cu fal-

nica armată din apus și în luna August pornesce din Buda, în fruntea ei. Urmărit de un calabalic îngrozitor, în mare parte netrebuincios pentru războiu, cu greu sosese la hotarul Olteniei, unde Mircea Vodă, tot credincios tratatului din Brașov, îl întâmpină cu oștile sale.

Sigismund are acum 70.000 luptători; trece Dunărea în jos de podul lui Traian și se îndreaptă spre Vidin, care cade în mâinile sale. La Rahova înfrânge pe Turci după mai multe zile de lupte crâncene.

La 12 Septembrie toată armata se află sub zidurile cetății Nicopole, unde Turcii se concentraseră sub bătrânul și războinicul Toganbeg. Sigismund ordonă împresurarea. Toate încercările de a se lua cetatea cu asalt sunt zadarnice și armata creștină este oprită în mersul ei înainte.

La 27 Septembrie sosită vestea în tabăra creștină că Sultanul Baiazid se apropie de Nicopole. Deși necredători,

creștinii nu întârziară a se convinge de adevăr.

Baiazid, înștiințat prin o scrisoare către Impăratul Manoil, cădută în mâinile lui, că Sigismund înaintează spre Constantinopole, ridică repede trupele sale de pe malul Bosforului, trece Balcanul — se ȋdice prin Șipca — și apucă drumul spre Nicopole.

Vădând primejdia ce-l amenință și neascultarea ce domnesce în rândurile armatei creștine, Sigismund întrunesc pe toți fruntașii la o consfătuire spre a hotărî ordinea și planul de luptă. Părerea lui eră ca Mircea cu ostașii săi să deschidă lupta. Francesii se împotriviră, cerând pentru dînșii cinstea de a fi pe întâia linie. Cu toate sfaturile stăruitoare și experimentate ale mareșalului Boucicaut de a se supune dispoșiilor luate, cea mai mare parte a Francesilor, și mai ales Comiții d'Eu și de Nevers, se înflăcărară și mai mult și declarară că ar fi o ofensă pentru nobilimea din Franța și Burgundia, dacă

ar cedà pasul altora. Din nefericire, înțelepții fură siliți a se închinà.

Ordinea de bătaie fu următoarea : pe linia întâia cavalerii francesi și burgunđi ; pe linia a doua Boemii și Bosniacii ; pe a treia Germanii, Ungurii și alții sub comanda Palatinului Ruprecht și a Comitelui de Zollern. La aripa dreaptă Mircea cu Români ; la stânga Ștefan Lascovici cu Croații. Porunca erà ca trupele să aștepte în această formație înaintarea vrăjmașului pe șesul dintre Dunăre și Ozem (Osma).

În seara de 27 Septemvrie armata lui Baiazid se aflà întrunită într'o mare tabără, la 7 kilometri de Nicopole. A doua zi ea erà gata de luptă. Sultanul se găsià în centru cu 20—30.000 ieniceri, adăpostiți prin palanci, și 30.000 spahii ; în dosul dealurilor steteau ascunși încă 25.000 călăreți.

În nerăbdarea și nesocotința lor, cavalerii francesi, fără a așteptà ordinul de atac, se aruncă cu un avânt nebun asupra primilor călăreți vrășmași ce

se ivesc. Năvala lor e așa de puternică, în cât Turcii se retrag în desordine. Imbărbătați de această isbândă, Francesii descalecă după obiceiul lor, înaintează pe jos, dau palancele la pământ și atacă pe ieniceri cu o furie neînfrânată. Ienicerii sunt puși pe fugă; în fuga lor dau peste călărimea turcească, care în parte se ia după dînșii.

Cavalerii francesi, în loc de a se întoarce înapoi spre a încălecă, merg orbesce înainte. Folosindu-se de această îndrăsneală, Sultanul asvârle toată reserva sa asupra lor; îi înconjoară ușor și-i măcelăresce fără milă. Cele mai mândre vlăstare ale nobilimii franceze sunt culcate la pământ; Comitele de Nevers, Conetabilul d'Eu și Mareșalul Boucicaut sunt prinși.

Această nenorocită întâmplare hotărî soarta campaniei. Spaima intră în rândurile armatei apusene, care fu sfărâmată de spahii. Zadarnic se încearcă Mircea a se împotrivi; la aripa stângă Ștefan Lascovici cu Croații părăsesce

lupta, plătind, mai târziu, cu capul său, neîncetatele sale conspirații în contra lui Sigismund.

Regele, încunjurat de Unguri, Germani și Boemi, caută a scăpa situația. Hordele se îndreptează spre el, năvala lor e zdrobitoare; o învălmășală sângeroasă se desfășură, mii de luptători creștini sunt secerăți de baltagele și iataganele Turcilor.

Rândurile creștine sunt sparte, călăreții dușmani pătrund până aproape de Sigismund, a cărui viață este în pericol. Comitele de Zollern îl apără cu trupul său.

În acest moment contingentul sârbesc sub Cneazul Lazarevici, care păstrase până atunci o atitudine nehotărâtă, intră și el în luptă în contra creștinilor, după cum de altmintrelea eră ținut față de Baiazid, în urma uciderii Sultanului Murad I la Kosovo. Infrângerea cruciaților fu desăvârșită: 20.000 dintr'înșii zăceau la pământ; din partea Turcilor numărul morților eră îndoit. În furia

sa pentru o pierdere așa de mare, Baiazid ordonă ca toți prizonierii să fie uciși; numai Comitele de Nevers, Conetabilul d'Eu și Mareșalul Boucicaut sunt cruțați și mai în urmă desrobiți cu mare preț.

Regele Sigismund, Palatinul și Comitele de Zollern ajung cu greu până la Dunăre, unde, fugind pe o luntre sub o ploaie de săgeți, sunt primiți pe un vas venețian și duși în Dalmația. De acolo Sigismund se întoarce în Ungaria.

*

Așa se sfârși această memorabilă și nenorocită campanie, care puse mai toată creștinătatea în doliu.

Printre urmările ei una a fost de mare însemnătate pentru Casa Zolleriană, care cu drept cuvânt poate privi acest războiu ca punctul de plecare al înălțării sale; această urmare fu recunoștința Regelui Sigismund către Comitele Frederic de Zollern, pe care i-o arată câți-va ani mai târziu.

După moartea regelui Ruprecht, fiul palatinului care combătuse la Nicopole, se deslănțuiră strașnice rivalități pentru succesiunea la tronul imperiului german.

Reținut în Ungaria prin luptele sale cu Polonia și cu Venețienii, Sigismund năzuiă totuși a fi urmașul lui Ruprecht. Spre a-și susține candidatura, el are nevoie de sprijinul sigur și credincios al Comitelui de Zollern, vechiul său tovarăș de luptă. În acest scop Sigismund îl împuternicesce cu dreptul său electoral, ca margrav al Brandenburgului, declarând că, deși a amanetat această țară vărului său Jodocus, totuși și-a rezervat dreptul de vot. În urma silițelor Comitelui de Zollern, Sigismund este proclamat ales cu patru glasuri.

O parte din electori contestă însă alegerea și în urma unui nou scrutin, Jodocus, margrav al Moraviei, este proclamat cu cinci glasuri. Moartea neașteptată a lui Jodocus lasă câmpul liber lui Sigismund, care este în fine recunoscut ca rege al imperiului, recăpă-

tând tot-odată și marchisatul de Brandenburg.

Mai mult ca nici odată noul Impărat avea trebuință de sfaturile Comitelui de Zollern, bun cunoscător în trebile Imperiului; îl cheamă dar la Buda și drept recunoscință îl numesce loc-țiitor al său în Brandenburg, cu însărcinare de ocârmuire.

Comitele de Zollern pleacă la 1412 în marchisat. Acolo găsesce o stare vrednică de jale, o lipsă desăvârșită de administrație, nesiguranță, locuitorii asupriți și prădați de către nobili, cari sunt adevărații stăpâni ai țării. Comitele de Zollern își dă seama de greua însărcinare ce a luat. Neascultat de nobilime, el e silit a începe în contra fiecăruia un adevărat războiu pentru a impune autoritatea sa. Represiunea este neînduplecată, dar liniștea și ordinea sunt restabilite.

Tocmai doi ani în urmă, la 1414, Sigismund poate veni în Germania spre a urmări lucrările marelui sobor de la

Constanța, cerut de dînsul pentru a pune capăt greutăților și certurilor isvorîte din alegerea a trei papi de-odată. Acest sobor ținu aproape patru ani.

La 30 Aprilie 1415, Impăratul Sigismund remite Comitelui Frederic de Zollern chrisovul prin care-l învestese pe el și pe urmașii lui cu marchisatul de Brandenburg, numindu-l Principe Elector, drept răsplată a serviciilor aduse lui și Imperiului. Investitura solemnă se săvârșese doi ani în urmă, tot la Constanța, în fața reprezentanților lumii întregi, întruniți la sobor.

Chrisovul pomeniă despre retrocedarea marchisatului în cas când Comitele de Zollern saū unul din urmașii săi ar fi ajuns la tronul imperial. Deși această eventualitate s'ar fi putut ivi în mai multe împrejurări, totuși, în toată durata vechiului Imperiu, ea nu se întâmplă. Inșă din pustiile nisipoase ale Brandenburgului, transformate în câmpii roditoare prin o râvnă înțeleaptă și necurmată răsări regatul Prusiei și Im-

părăția Germană, așezată pe temelii fără de asemănare mai puternice decât ale vechiului imperiu din vremurile Impăratului Sigismund.

Urcându-se pe tron Comitele de Zollern luă numele de Frederic I, margrav și principe al Brandenburgului, păstrând titlul de burgrav al Nurenbergului. Acest din urmă titlu, care fusese conferit Casei de Zollern la 1191 de către Impăratul Enric VI, a rămas în ambele ramuri ale Casei Zolleriane. Linia Suabă primă mai târziu, la 1623, de la Impăratul Ferdinand II, titlul de Principe de Hohenzollern.

În amintirea Impăratului Sigismund care investise pe primul Elector de Brandenburg din Casa Zolleriană, Principele regal al Prusiei Frederic-Wilhelm a dat numele de Sigismund unui fiu al său. Nașii acestui principe, născut la 1864, după campania în contra Danemarcei, care pregătiă unirea Germaniei, a fost Impăratul Francisc-Iosif și Eu. Din nenorocire principele Sigismund

muri la 1866, când se hotărâ supremația Prusiei în Germania.

În memoria Impăratului Sigismund s'a ridicat acum în urmă la Berlin un frumos monument de către urmașii Comitelui de Zollern, care-l ocrotise în ceasul de primejdie la Nicopole.

*

În războiul de la 1877 pentru neatâr-nare, vechea cetate Nicopole a devenit o poziție strategică de mare însemnătate în tot timpul luptelor dimprejurul Plevnei, căci ea a fost baza de operație a oștirilor aliate și punctul lor de legătură cu România.

Hotărîrea luată de armata rusească de a trece Dunărea între Șiștov și Nicopole impuneă supravegherea de aproape a acestei din urmă cetăți. Pentru acest sfârșit s'au concentrat o brigadă și trei baterii din corpul al nouălea rusesc la Turnu-Măgurele, unde se aflau deja stabilite șase baterii de asediu.

La 14/26 Iunie, în prezența Impăratului Alexandru II, focul se începù asupra cetății Nicopole, care nu întârziă a răspunde. În același timp toate bateriile de pe linia Dunării, de la Calafat până la Oltenița, deschid un foc viu ca prevestire a unei acțiuni serioase.

La 15/27 Iunie, trupele rusești trec Dunărea la Șiștov și așează apoi un pod pe vase. Flancul lor stâng, dincolo de Dunăre, amenințat prin vecinătatea cetății Nicopole, impuneă stăpânirea ei cât mai grabnică.

La 18/30 Iunie, Marele Duce Nicolae îmi scrie la Zimnicea că corpul al nouălea rusesc este gata de a trece Dunărea și roagă ca divisia a patra română să ocupe Flămânda și Turnu-Măgurele, unde va rămâne artileria rusească. La 19/1 răspund că al șaptelea regiment de linie și o baterie, cari se aflau la Islaz, vor trece Oltul și se vor duce la Turnu; fac totuși oare-cari reserve în privința întinderii prea mari a liniei române și asupra necesității de a avé

aceste trupe în mână pentru o eventuală operație între Calafat și Corabia. Tot-odată înștiințez pe Marele Duce despre eșirea lui Osman Pașa din Vidin și înaintarea lui spre răsărit cu cincisprezece batalioane și două baterii.

La 23/5 Iulie, în urma unei nouă cereri, mai pornesc la Flămânda al cincilea de linie, al treilea de călărași și o baterie.

La 26/8 Iulie, un regiment de Cazaci intră în Plevna, de unde gonesc pe Turci, puțini la număr; a doua zi însă câte-vă batalioane trimise din Nicopole alungă pe Cazaci și reiau Plevna.

În sfârșit, la 29/11 Iulie, corpul al nouălea rusesc, acoperit de cavaleria sa, înaintează spre Nicopole. La 1/13 Iulie, bateriile de asediu și bateriile române de la Turnu, Flămânda și gura Oltului deschid focul asupra Nicopolei. Spre seară avant-gardele rusesci sosesc înaintea cetății, o brigadă de Cazaci ocupă drumul spre Plevna, iar noaptea se așează baterii pe locuri acoperite

cu lucrări de pământ. A doua zi dimineața, din ambele țărmuri ale Dunărei, nouăzeci și două tunuri aruncă ghiulelele lor asupra Nicopolei. O divizie a corpului al nouălea înaintează spre valea Osmei și, în urma unei lupte înverșunate, ocupă satele dinprejurul cetății precum și podul de peste Osma. Turcii se retrag spre Nicopole, lăsând în stăpânirea Rușilor înălțimea de la Samovit. De la răsărit, o brigadă de infanterie, susținută de cavalerie, atacă retranșamentele înaintate cu atâta voioșie, încât Turcii după o bărbătească împotrivire, sunt siliți a da înapoi spre cetate, care se află ast-fel încunjurată din toate părțile și strânsă de aproape. Noaptea pusesese capăt acestei lupte sângeroase, la care infanteria și bateriile române participase cu un foc viu, mai ales în momentul retragerii Turcilor din poziția de la Samovit. Seara înscințez iarăși pe marele Duce că o nouă coloană turcească de douăzeci și cinci

batalioane cu cavalerie a eșit din Vidin, mergând spre Rahova.

La 3/15 Iulie se hotărîse luarea cetății cu forța și de dimineață tunurile bubuiau din nou spre a pregăti asaltul, însă comandantul cetății ridică steagul alb pe meterez. Focul încetă și un parlamentar oferì predarea sub condiția liberei retrageri a trupelor turcesci. Cererea fu respinsă și comandantul silit a se închină voinței învingătorului. Doi Pași și șapte mii soldați, dintre cari trei sute răniți, depuseră armele; șase steaguri, o sută trei-spre-dece tunuri, peste dece mii puscii și două monitoare fură cucerite.

Armata rusească perdù în această luptă un general, trei-deci și unul ofi-ceri și o mie două sute șapte-deci și nouă oameni. Turcii aveau aproape o mie morți.

Prin înlesnirea ce a dat operațiunilor ulterioare, căderea cetății Nicopole poate fi privită ca unul din cele mai însemnate evenimente ale răsboiului.

La 8/20 Iulie ni se cere ca trupele române de la Turnu-Măgurele să ocupe Nicopole și ni se arată dorința ca prizonierii Turci să fie escortați de călărași până la cea mai apropiată etapă rusească. Aceste propuneri nu sunt primite. Tot la 8/20 Iulie o divizie a corpului al nouălea are o luptă crâncenă la Plevna și e silită a se retrage spre Nicopole cu o pierdere de șapte-șeci și cinci oficeri și peste două mii oameni. Plevna erà ocupată de trupele lui Osman Pașa, despre a cărui plecare din Vidin anunțasem pe Marele Duce Nicolae.

La 11/23 Iulie primesc o nouă cerere din partea Impăratului Alexandru pentru ocuparea cetății Nicopole, spre a face disponibile trupele rusești de acolo. La 13/25 Iulie această cerere este reînnoită și primită.

La 17/29 Iulie, cei dintâi ostași români pun piciorul pe acest pământ, unde luptase Mircea cu aproape patru veacuri înaintea. Regimentele al cincilea de

linie și al patru-spre-șecilea de dorobanți, cu al treile și al optulea de călărași, trec Dunărea la Turnu Măgurele pe vase mari și sunt primite cu toate onorurile de Generalul Stolipin, comandantul cetății Nicopole. Regimentele al patru-spre-șecilea de dorobanți și al optulea de călărași ocupă orașul, un batalion din al cincilea de linie păzesce podul de peste Osma spre Rahova, iar cel-lalt batalion drumul spre Plevna. Regimentul al treilea de călărași este trimis înainte, însărcinat cu serviciul de recunoașeri. Trecerea acestor trupe din divisia a patra pe teritoriul Bulgariei s'a admis, cu condiția ca ele să rămână sub a mea comandă și cu dreptul de a dispune de ele ori unde vom avea trebuință.

La 19/31 Iulie se ivesce o nouă ciocnire între două corpuri de armată rusesci și trupele lui Osman Pașa. Lupta fu înverșunată și vitejească din ambele părți; spre seară bătălia eră perdută pentru Ruși, cari sunt siliți a se re-

trage; o sută șapte-deci oficeri și șapte mii oameni rămân pe câmpul de luptă. În aceeași seară, târziu, primesc o depeșă a Marelui Duce Nicolae, prin care mă roagă a trece grabnic Dunărea cu toată armata spre a veni în ajutorul trupelor rusesci amenințate. Se dă divisiei a patra ordinul de a se concentra la Nicopole și de a sprijini armata rusească unde va fi nevoie.

La 22/3 August înștiințez pe Marele Duce că, cu toate greutatele unei schimbări a liniei noastre de operație, o voiu mută, și că sunt gata a cooperă cu trupele sale pentru luarea Plevnei, devenită o primejdie permanentă pentru armata imperială. Podul pentru trecerea Dunărei va fi stabilit între Islaz și Corabia. Cer însă un răgaz de 8 zile pentru pregătiri și intrare în acțiune.

La 23/4 August, Marele Duce îmi mulțumesc că am pus divisia a patra la dispoziția sa, cerându-mi și pe a treia. Fiind informat că nici o acțiune seri-

oasă nu va fi începută înainte de sosirea a șase divizii noue din Rusia, amân răspunsul meu.

La 4/16 August, Rușii insistă iarăși pentru ca divizia a treia să treacă Dunărea și pentru ca podul nostru să fie așezat nu la Corabia, ci la Nicopole. Ambele aceste cereri nu sunt primite.

Corespondența între Marele Duce și mine urmează până la 13/25 August și are de obiect cooperarea trupelor române, a căroră individualitate ceream să fie păstrată neapărat. Întâlnirea mea cu Marele Duce la Nicopole este întârziată din cauza neînțelegerii asupra mai multor chestiuni, pe cari doriam să le ved rezolvate mai înainte prin înscris.

La 10/22 August, Marele Duce îmi arată prin o telegramă din Gorni-Studen că situația trupelor sale la Șipca este serioasă și insistă ca armata română să grăbească trecerea Dunării. Fără întârziere răspund că podul de la Siliscioara, lângă Corabia, este a-

proape așezat și că trupele sunt concentrate acolo, gata să intre în Bulgaria.

La 12/24 August, regimentele al patrulea și al cincilea de călărași cu o baterie călăreață trec Dunărea la Nicopole. A doua zi Marele Duce îmi telegrafiază că Impăratul și el doresce a a mă vedea cât mai neîntârziat și că mă așteaptă cu nerăbdare.

La 14/26 August, o parte din divisia a treia trece Dunărea la Corabia pe pontoane spre a ocupa linia Iskerului.

La 15/27 părăsesc Corabia și pornesc spre Turnu-Măgurele; la 16/28 seara sosesc la Gorni-Studen, în marele cuartier imperial, unde sunt călduros primit de Impăratul Alexandru, care-mi oferă comandamentul superior asupra tuturor trupelor din împrejurul Plevnei. Divisia a patra română se află deja acolo. Mulțumesc Impăratului de cinstea făcută Țării, iar la observațiile mele despre răspunderea unei așa grele însărcinări, el îmi răspunde: «Dumnezeu ne va ajuta».

A doua zi s'a întrunit un mare sfat de războiu în care s'au hotărît dispozițiunile de căpetenie pentru «detașamentul de la Vest», denumire ce s'a adoptat pentru armatele aliate dimprejurul Plevnei. Asupra cererii Marelui Duce am admis ca podul de lângă Corabia, după trecerea armatei române, să fie mutat la Nicopole, spre a pute servi și armatei rusești. Prin această mutare ne schimbam pentru a treia oară baza noastră de operație.

După amiață am pornit la Zimnicea, unde am rămas noaptea; pe drum, la podul de la Șistov, am avut o jalnică întâlnire: sutimi de căruțe cu răniți de la Șipca.

La 18/30 August am părăsit Zimnicea, după ce am vizitat pe Generalul Dragomirow, grav rănit la Șipca. Seara eram întors la Corabia. A doua zi am ținut un sfat de războiu în care s'au luat toate măsurile pentru trecerea armatei în Bulgaria și pentru schimbarea bazei noastre de operațiuni în urma

mutării podului la Nicopole. Această mutare erà să ne pricinuească multă trudă și grijă.

În aceeași zi o depeșă îmi aduce știri că Turcii au eșit din Plevna și că s'a încins o nouă luptă serioasă, în care Rușii au pierdut 30 ofițeri și aproape o mie de oameni.

La 20/1 Septembrie, în fața podului de la Siliscioara, am trecut armata în revistă. După binecuvîntarea dată de Episcopul Râmnicului și al Noului-Severin, trupele s'au pus în mișcare cu muzicile în cap și steagurile desfășurate. Pline de bucurie și de încredere în izbândă, ele trec peste marele pod, de o lungime de aproape o mie metri, stabilit pe 120 pontoane de fier. Seara m'am întors la Turnu-Măgurele și a doua zi la șapte ore dimineața am trecut Dunărea pe un mic vaporas spre Nicopol, unde Generalul Stolipin m'a primit în capul unei companii din regimentul Kostroma cu drapel și în sunetul imnului românesc. Apoi, încăle-

când, m'am suit pe un drum repede spre a ajunge la cetate, unde fâlfâiâ steagul nostru. De acolo am trecut în revistă trupele cari ocupau Nicopole, chiar pe marele șes care domină Dunărea și unde se desfășurase bătălia de la 1396. Bucuria mi-a fost mare de a pute să salut acolo pe cei dintâi ostași români cari trecuse pe pământ străin, gata a se jertfi pentru Patrie. Coborîndu-mă în valea Osmei am luat rămas bun de la d-l Aurelian, Ministrul Lucrărilor publice, și de la Prefectul județului Teleorman, și am pornit cu trăsura spre Poradim, escortat de un escadron din al treilea de călărași. În tot timpul călătoriei bubuiau tunurile de la Plevna, ca un fel de salut al sosirii mele pe câmpul de luptă. Spre seară am ajuns la noul meu cuartier general, unde mă așteptă Statul-major al armatei de apus.

Am tras într'o căsuță țărănească care, luni întregi, fu locuința mea. A doua zi sosiau trupele pe cari le trecusem în revistă la Siliscioara. Indată după tre-

cerea lor în Bulgaria, podul fu desfăcut și plutit pe Dunăre, spre a fi așezat între Turnu-Măgurele și Nicopole. O vijelie, care se deslănțuî atunci, ne strică mult material: pontoanele fură aruncate la mal, unele sfărâmate, altele înecate. Inlocuirea lor ceru mai multe zile și curentul Dunării, mărit prin revărsarea Oltului și a Osmei, ne silî a lucra și noapte pentru așezarea podului. În fine la 30/11 Septemvrie, chiar în ziua bătăliei celei mari dinaintea Plevnei, podul eră gata și comunicațiile asigurate.

La sfârșitul lui Septemvrie vremea se strică; opt zile ploile nu încetează, un vînt puternic suflă pe valea Dunării și trei-deci de pontoane sunt rupte din podul de la Nicopole. Timp de o săptămână comunicațiile sunt întrerupte, aprovizionarea foarte îngreunată și trupele suferă de lipsa de hrană, de ploi și de frig.

După luarea Rahovei am cerut ca Nicopole să fie pus sub ordinele mele;

la 22/4 Decemvrie trupele române înlocuesc pe cele rusesci, iar un român este numit comandant al cetății.

Cu acest prilej Marele Duce îmi scrie că podul de la Nicopole nu este destul de tare pentru a resistă viforului ernii care începuse, și mă întreabă ce este de făcut spre a-i da soliditatea trebuincioasă. Fără preget îi răspund că avem ancore și odgoane pregătite, cu cari îl vom întări, însă că la venirea sloiurilor nici un pod pe vase nu va puté resistă, așa că de acum e nevoie să ne gândim la alte mijloace mai puternice, spre pildă la un pod de fer, pentru mănținerea legăturilor noastre. Acest pod a fost comandat mai târziu în Rusia; o parte a fost pornită pe la sfârșitul lui Ianuarie, însă a rămas pe drum.

La 24/6 Decemvrie vremea se strică din nou; valurile Dunării sunt cât ale mării, numeroase pontoane sunt rupte din pod.

In ziua de 28/10, ziua neuitată a că-

derii Plevnei, legătura nu este încă restabilă și serviciul se îndeplinește cu un pod umblător.

La 4/16 Decembrie începe un viscol îngrozitor, cinci zile de-arândul ninge și viforesce fără încetare, toate comunicațiile sunt tăiate. Așa de însemnate sunt stricăciunile la pod, în cât piere nădejdea de a le pute îndrepta. Tocmai atunci începe transportul prizonierilor cu care ne însărcinasem spre a da Imperatorului Alexandru o mulțumire, mai ales că în timpul verii refusasem a lua în primire pe acei de la Nicopole.

Mii de prizonieri mor pe drum degerați; la armatele aliate se simte din zi în zi mai mult lipsa de hrană; toate rațiile sunt reduse, chiar la cuartierul meu. Bucuria ce ne umplea inimile în urma strălucitei isbânde de la Plevna ni se micșorează prin multe griji: podul rupt, drumurile troienite, vitele de transport perite în mare parte, iar împrejurul nostru numai jale și suferințe.

In fine, la 10/22 Decembrie, vijelia în-

cetând, am putut părăsi Poradim, unde stătusem peste trei luni. Drumul până la Nicopole—patruzeci kilometri—l-am străbătut în nouă ceasuri, mare parte călare, din cauza adâncimii zăpezei și a frigului. Termometrul arată opt-spredece grade sub zero.

Pe drum am întâlnit un transport de prizonieri, opriți de oboseală; la fie-care pas zăceau Turci, luptându-se cu moartea sau degerați. Mulți dintre călărașii și dorobanții cari îi escortau cădura și ei și dormiră somnul cel de pe urmă lângă vrăjmașii lor din ajun.

Ajuns pe șesul de lângă Nicopole, când lumina asfințiă, mi se înfățișă o privire și mai îngrozitoare. Pe toată întinderea șesului, cât ochiul putea cuprinde, nu se vedeau de cât morți, căduți de trudă, de foame și de frig. La intrarea în cetate, toți oficerii trupelor române din Nicopole mi-au eșit înainte. Stradele erau astupate cu trăsuri și căruțe; pe lângă ele, mulți cărauși și cai morți; în șanțurile cetății un-spredece

mii prizonieri gemeau grămădiți; spre paza lor numai o mie cinci-sute soldați.

Seara am stat cu oficerii mei, cari îmi oferise o masă. Peste noapte regimentul al decelea de dorobanți a bivouacat înaintea locuinței mele, Turcii fiind de opt ori mai numeroși ca Români.

A doua zi dimineața am părăsit această cetate care, de la începutul campaniei, jucase un rol așa de însemnat ca singurul punct de reazăm al armatei noastre până la căderea Plevnei. În momentul de a mă sui pe micul vaporeș cu care eră să mă întorc în Patrie, gândul meu nevrând se îndreptă înapoi asupra nopților de grijă și luptelor sângeroase încununuate cu izbândă prin ocrotirea cerului; sufletul meu, deși amărît de atâtea jertfe omenești ce vădusem cu ochii, totuși înviorându-se, se înalță cu mândrie și recunoscință.

Trecerea Dunării ținù un ceas, pe un vânt pătrundător și un frig de două-

zeci de grade. Vaporașul își făcù drumul său în mijlocul sloiurilor, ocolind pe cele mari care l-ar fi răsturnat. Eram pregătit a sări pe ele la cas de nevoie. Neuitatul Ioan Brătianu, cu întreaga populație din Turnu-Măgurele, privià de pe mal cu grijă mersul șovăitor al micului vas. Când pusei piciorul pe pământul românesc, un strigăt de bucurie isbucni din toate pepturile.

Cu toții ne-am dus la biserică și am înălțat rugile noastre către A-tot-Puternicul care ne păzise în zile de primejdie și revărsase binecuvântările sale asupra vitezei noastre armate.

*

Un sfert de veac în urmă, în anul când Țara sărbătorià a douăzeci și cincina aniversare a acestor evenimente, am avut neprețuita mulțumire de a revedé câmpul de luptă de la Plevna, împreună cu principele Ferdinand al Bulgariei.

Cu o emoțiune adâncă am călcat pe acest pământ stropit și sfințit de sângele vitejilor noștri. Pe pragul paraclisului, ridicat în a lor pomenire, Mitropolitul de Vrața ne-a întâmpinat cu o mișcătoare cuvîntare: «Sculați-vă din morminte», dicea el, arătând câmpul de luptă unde zăceau cei căzuți, «Sculați-vă, voinicilor, iată că a venit Regele vostru să vă mulțumească pentru jertfele voastre».

Ca la un adevărat pelerinaj am mers la Grivița spre a mă închină, cu dragoste și venerațiune, înaintea mormîntului acestor vrednici fii ai Țării cari și-au dat viața pentru neatârnairea României.

Spre seară sosiam la Samovit, unde eram primit de primarul și populațiunea din Nicopole, veniți spre a reînnoi mulțumirile lor pentru desrobirea orașului.

Principele Ferdinand avu curtenia de a mă conduce cu yachtul său, escortat

de vasele noastre de războiu, până la Turnu-Măgurele.

Noaptea eră senină; rațele lunii se răsfrângeau în luciul Dunării liniștite; vasele lăsau în urma lor talazuri argintii; în depărtare Nicopole, scaldat într'o mare de lumină, se înalță pe țerm ca o falnică rămășiță a vremurilor trecute.

Această fermecătoare priveliște făcù să se desfășure trecutul înaintea mea: tinerețele mele petrecute la isvorul marelui fluviu, istoria casei mele și mai pre sus de toate cartea ursitei scumpei noastre României, în care ostașii noștri scrisese o pagină neperitoare.
